

Stanisław Gołub, M. Kamiński, A. Bronicki

Chełm - Bieławin, woj. chełmskie. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 18, 120-121

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

plorując 2 ciepłotainne groby kultury łużyckiej oraz 85 średniowiecznych pochówków szkieletowych.

Układ pochówków regularny, na osi W-E, głowy skierowane na zachód lub południowy-zachód. Większość znanych pochowana była w pozycji wyprostowanej na grzbiecie, a w kilku przypadkach ułożeni zostali na brzuchu. Grzebano w jamach ziemnych lub w drewnianych trumnach, często z obstawą kamienną. Na wyposażenie grobów składały się monety, noże, naczynia gliniane oraz ozdoby w postaci kabłączków skroniowych, paciorków szklanych i pierścionków.

Badania będą kontynuowane.

CHELM - BIELAWIN
woj. chełmskie
Stanowisko 1

Muzeum Okręgowe
w Chełmie

Badania prowadzili: mgr Stanisław Gołub /autor sprawozdania/ mgr M. Kamińska i mgr A. Bronicki. Finansował WKZ w Chełmie, czwarty sezon badań, Gródek z pozostałościami wieży murowanej wczesnośredniowiecznej.

Celem badań było rozpoznanie muru północnego z murkiem prostopadłym i narożnikiem północno-wschodnim; określenie charakteru obiektu 4 /rodzaj kamiennego bruku na wysokości odsadzki/ i możliwości ustalenia istnienia wcześniejszego osadnictwa od strony zachodniej wieży. Przebadano - trzy wykopy /8,9,10-numeracja nawiązuje do sezonów poprzednich/.

Wykop nr 9 o powierzchni 48,6 m² z numerami podzielono na 3 części: z powodu występowania muru prostopadłego.

W-1 /wewnętrzna pierwsza/ od narożnika północno-wschodniego od strony wewnętrznej do ściany wschodniej murku prostopadłego; W-2 /wewnętrzna druga/ od ściany zachodniej murku prostopadłego do narożnika północno-zachodniego od strony wewnętrznej do narożnika północno-zachodniego od strony wewnętrznej;

2 - /zewnętrzna/ obejmująca narożnik północno-wschodni od strony zachodniej. Materiał zabytkowy notyfikowano oddzielnie. Już w sezonie 1987 wystąpiły znaczne różnice w ilości i rodzaju materiału zabytkowego na zewnątrz wieży /mniej i przemieszany, co świadczy o wcześniejszym przebadaniu wieży w latach 1909-1911/ i wewnątrz.

Całość wykopu 9 obfitywała w bardzo ciekawe i ważne obserwacje architektoniczne. Okazało się, że rekonstrukcja korony muru, dokonana po II wojnie światowej przez K. Janczykowskiego, jest błędna. Narożnik północno-wschodni wysunięty został o około 55 cm za daleko na wschód. W związku z tym po zdokumentowaniu fałszywy narożnik zlikwidowano przy pomocy koparki. Właściwe wymiary wieży wynoszą: 11,8 m x 12,4 m /krótsze mury N i S/.

W części W-1 na głębokości 181,82 i 181,76 znaleziono 2 fr. cegły palcówki murowane w kamieniu muru. Świadczy to o tym, że cegła glazurowana była używana jako zwykły materiał budowlany. Potwierdzą to obserwacje cegieł znalezionych w poszczególnych warstwach, które na stronie glazurowanej mają ślady zaprawy wapiennej.

Systematycznie prowadzono pomiary cegieł /175 sztuk/. Zostaną one poddane odrębnej analizie.

Potwierdzono, że tzw. murek prostopadły pomiędzy częściami W-1 i W-2, powstał w wyniku rekonstrukcji K. Janczykowskiego /zapewne po wyładzeniu wieży 1911 przypadkowo odłam z muru północnego na który doradowano murek prostopadły/. Nie znalazło to potwierdzenia w warstwach niższych. Po zdokumentowaniu fotograficzno-rysunkowym został wyburzony.

Różna okazała się szerokość i grubość odsadzki. Może świadczy to m.in. o różnicowości stawiania różnych partii wieży. Była ona z reguły szersza i masywniejsza w części południowej, co ma uzasadnienie w ukształtowaniu terenu /obniżenie w stronę koryta rzeki/. Wymaga to jednak dalszych badań.

Część zewnętrzna muru w narożniku północno-wschodnim była przypuszczalnie rekonstruowana przez Pokryszkina w latach 1910-1911 widoczną odmienną zaprawą cementową. Stąd mniejsza ilość materiału zabytkowego na zewnątrz wieży i jego przemieszanie /badania wykopaliskowe 1909-1911/.

Znaleziono kilka brył obrobionego glaukonitu znacznych rozmiarów. Był on używany przy wykańczeniu narożników. Może otworów okiennych.

Obserwacja profilu południowego wykazała, że na poziomie odsadzki mogła znajdować się glinianą /?/ podłoga.

Wykop 8 miał pokazać dalszy przebieg obiektu 4. Bruk kamienny jednak kończył się w części wschodniej wykopu. Jest to rodzaj wielkiej fundamentowej na poziomie odsadzki. Trudno wypowiedzieć się na temat charakteru obiektu. Może było to zabezpieczenie konstrukcyjne wobec naturalnego ukształtowania terenu wokół wieży.

Ponieważ w narożniku północno-zachodnim wykopu 6 wystąpiła część obiektu /nr 5-/ rodzaj jamy z materiałem wczesnośredniowiecznym, z w spągu wcześniejszym, datowanym na ONR-kultura, przeworacką, założono wykop 10.

W wykopie 10 wystąpiła pozostała część obiektu nr 5, z którego pochodzą dwie połowy kamieni żarnowych. W narożniku północno-wschodnim wystąpiła jeszcze jedna część obiektu - /nr 7/. Była to jama z materiałami kultury przeworskiej /fr. ceramiki/. Partii jamy /nr 7/ pozostałej w profilu nie eksplorowano.

Dobrze w materiale zabytkowym występowała ceramika: z okresu kultury przeworskiej - w małej ilości; wczesnośredniowieczna /VII-IX w. i XI-XIII w./ i średniowieczna i nowożytna. Wydaje się, że ceramika z XI-XIII w., która stanowi największą ilość, związana była z okresem budowy i użytkowania wieży.

Końce z badań tegorocznych z poprzednich sezonów oddane zostały do analizy archeologicznej. Z innych zabytków znaleziono m.in. toporek żelazny, tr. płytki posadzkowej glazurowanej-brązowej, przęślik z fr. ceramiki starożytnej, drapacz i łusaczki.

Złożone cele badawcze zostały zrealizowane. Stwierdzono, że wieża zbudowana została w miejscu intensywnego osadnictwa-pradziejowego i wczesnośredniowiecznego, którego ślady obserwujemy w zachodniej części wzgórza. Badania wieży w zasadzie zostały zakończone. Planowane jest jedynie odkopanie korony murów południowego i wschodniego, w celu podjęcia prac konserwatorskich. Uzyskane materiały pozwalają na przejście do etapu analizy w powiązaniu ze źródłami piśmymi. Dopiero wtedy będzie można odpowiedzieć na pytania o chronologię i funkcję zabytku.

Badania wykopaliskowe będą kontynuowane.

CZARNOWĘSY, gm. Białogard
woj. koszalińskie
Stanowisko 43

patrz
okres lateński

CZERNICZYN, gm. Krubieszów
woj. zamajskie
Stanowisko 3

patrz
neolit

DĘBCZYNO
woj. koszalińskie
Stanowisko 22

patrz
okres wpływów rzymskich

DĘBCZYNO
woj. koszalińskie
Stanowisko 38

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu
Instytut Prahistorii

Badania prowadzili: Andrzej Sikorski i M. Miśkiewicz. Finansował UAM w Poznaniu. Trzeci sezon badań, Stanowisko wielokulturowe: osada ludności kultury pucharów lejkowatych /?/, kultury zachodniołużyckiej /?/, oksywskiej /?/ oraz wczesnego średniowiecza /VI?/ - IX/X w./.

Prace wykopaliskowe kontynuowano w dwóch sektorach stanowiska, tzn. wschodnim - celu rozpoznania strefy intensywnie użytkowanej przez mieszkańców osady wczesnośredniowiecznej /największa frekwencja obiektów mieszkalnych i gospodarczych/ - oraz w zachodnim, o zdecydowanie mniejszej frekwencji obiektów stałych.

Łącznie zbadano powierzchnię około 165 m², rejestrując 57 obiektów. Po wstępnej analizie makroskopowej materiały ceramiczne zaliczyć można do następujących jednostek kulturowych:

- 1/ kultura pucharów lejkowatych - 3 jamy gospodarcze /?/ i 2 jamy posłupowe; w wypełniskach obiektów stwierdzono przede wszystkim inwentarz krzemienny oraz silnie rozdrobniony materiał ceramiczny
- 2/ kultura zachodniołużycka - nie zarejestrowano żadnych obiektów, jednak w inwentarzu z I i II warstwy rozpoznano fragmenty naczyń, które łączyć można ze stwierdzonym wcześniej osadnictwem tejże kultury /m.in. fragmenty wylewów oraz fragmenty naczyń z plastycznymi ornamentami guzków z odciskiem palca/.
- 3/ kultura oksywska - 1 jama gospodarcza /?/
- 4/ kultura wczesnego średniowiecza - łącznie stwierdzono 51 obiektów, w tym 1 półziemienkę, 3 paleniska, 16 jam gospodarczych /?/ i 31 jam posłupowych.

W obrębie obiektów wczesnośredniowiecznych wydzielić można zasadniczo dwie grupy, tzn. obiekty z ceramiką ręcznie lepioną typu Dziedzice /?/ - 1 jama gospodarcza - i pozostałe obiekty, gdzie zarejestrowano fragmenty naczyń ręcznie lepionych i częściowo-słabo-formującą obciążonych w wariancie niezdobionym i zdobionym wraz z fragmentami prątnic. Stan zapanowania materiału ceramicznego nie pozwala jednak na precyzyjniejsze określenie chronologii wymienionych obiektów. Bazując na wcześniejszych ustaleniach wydaje się, że tegoroczne badania nie wnoszą nowych danych do chronologii osadnictwa wczesnośredniowiecznego na stanowisku /VI? - IX/X w./, Uzyskano natomiast dodatkowe dane do układu przestrzennego, tj. do sugerowanych dwóch ośrodków, układ ten szczególnie w sektorze zachodnim, jak się wydaje, został poważnie naruszony przez późniejsze groby szkieletowe z XI wieku, /stan. 53./.

Materiały znajdują się w Instytucie Prahistorii UAM w Poznaniu.

Badania będą kontynuowane.

DĘBCZYNO
woj. koszalińskie
Stanowisko 53

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu
Instytut Prahistorii

Badania prowadzili: mgr Andrzej Sikorski i M. Miśkiewicz. Finansował UAM w Poznaniu. Pierwszy sezon badań. Cmentarzysko szkieletowe - XI w.

W zachodnim sektorze stanowiska wielokulturowego nr 38 odkryto stanowisko nr 53. Jest to cmentarzysko zlokalizowane w dolnej, wypłaszczonej części łagodnego i długiego stoku rozległego wzniesienia, przylegającego do skraju połączonych dolin rzek Parsęty i Możliicy; ekspozycja na zbadanym wykopaliskowo odcinku wschodnim - mała deniwelacja 1 m/.

Sezon wykopaliskowy objął powierzchnię 50 m². W czasie badań zarejestrowano 4 groby, w tym 2 z zachowanym szkieletem w naturalnym układzie anatomicznym, i grób z anormalnym układem szkieletu i 1 grób z zachowanym fragmentarycznie szkieletem.